

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΡΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ (ΜΕΡΟΣ Α')

Του Δημήτρη Μπάκα

Σήμερα όλοι οι επιστήμονες συμφωνούν ότι αν ο Άνθρωπος έφθασε σε τέτοιο σημείο προόδου σε όλους τους τομείς της Φιλοσοφίας, των Επιστημών και της τεχνολογίας, αλλά και στους τομείς των ανθρωπολογικών τομέων και του Πολιτισμού, **οφείλεται κατά βάση στην συνεργασία των ανθρώπων και όχι μόνον στην αγχινόιά τους.** Τα μεγαλύτερα κατορθώματα του Ανθρώπου, κατέστησαν εφικτά μόνον με τη **συντονισμένη προσπάθεια μεταξύ ικανών μελών μιας ομάδας.**

Ο συντονισμός αυτός έχει τις ρίζες του από την αρχική φάση της **ανάπτυξης ζωής.** Όσα έμβια όντα αποκτούσαν ιδιότητες τέτοιες, που τα έφερναν κοντά με άλλα του ίδιου γένους είχαν **περισσότερες πιθανότητες να επιβιώσουν.** Αυτή η **συνύπαρξη στηρίζεται στο ένστικτο της αυτοσυντήρησης και της επιβίωσης και δεν συμμετέχει η σκέψη.** Συνιστά τρόπο συνύπαρξης των ζώων, κατά βάση.

Φυσικά **το ένστικτο της αυτοσυντήρησης είναι πρωταρχικό και στον άνθρωπο.** Μία από τις πρώτες βασικές ανάγκες μας είναι η εξάλειψη του συναισθήματος της **ανασφάλειας,** που μας οδηγεί στην ανησυχία, τον φόβο και τρόμο. Τα αρνητικά συναισθήματα προκαλούν την αλλοίωση ολόκληρης της ανθρώπινης λειτουργίας.

Η συνεργασία δεν προέκυψε, απλά και μόνον, από την κάλυψη της ανάγκης της ασφάλειας. Η ζωή του ανθρώπου είναι ουσιαστικά ένα πλέγμα αναγκών, που είναι συνυφασμένες μεταξύ τους κατά ένα τρόπο **πολύπλοκο, που δεν είναι δυνατόν να αποκωδικοποιηθεί.** Ας φανταστούμε σαν μία φωλιά που χτίζουν τα πουλιά για να βάλουν τα αυγά και τους νεοσσούς μέσα. Είναι μια πολύπλοκη κατασκευή με πάρα πολλά μικρά κλαδάκια πλεγμένα μεταξύ τους. Παρά το ότι τα κλαδάκια είναι ασήμαντα, εντούτοις, η κατασκευή της **φωλιάς είναι ανθεκτική και «ζεστή», που εκτρέφει τη ζωή.** Έτσι και η **ανθρώπινη ύπαρξη** στηρίζεται σε άπειρες **αξίες,** ώστε τελικά να συγκροτηθεί ο κατάλληλος χώρος να αναπτυχθεί **το είναι του ανθρώπου.** Πέραν από τις βιολογικές ανάγκες [πείνα και δίψα], ο άνθρωπος θέλει να καλύψει την ασφάλειά του, την **εκτίμηση και αποδοχή και αγάπη,** όπως και τα ενεργήματα της **δημιουργίας και πνευματικής ανάπτυξης.**

Στο έλλογον, που είναι ο άνθρωπος, η **ανάγκη συνεργασίας** και του **συνυπάρχειν** παίρνει **πολύ πλατύτερες διαστάσεις. Η κριτική του ικανότητα τον οδηγεί στο να βελτιώσει τα αδύναμα σημεία του.** Και αυτά είναι πάρα πολλά! Ο άνθρωπος έχει αναπτυγμένα πολλά όργανά του, αλλά υστερεί έναντι των άλλων έμβιων όντων, γιατί δεν έχει κάποιο ξεχωριστό πλεονέκτημα για την ασφάλειά του. Όπως πχ. έχει το ελάφι να τρέχει, το λιοντάρι τη δύναμή του και ο αετός το μάτι του κλπ. Διαθέτει, όμως ο άνθρωπος **το πανίσχυρο μυαλό του.** Έτσι κατόρθωσε να αναπτυχθεί **πνευματικά.** Ο εγκέφαλός του τον οδήγησε σε **ανακαλύψεις και εφευρέσεις** άπειρες. Πολλαπλασίασε τις φυσικές του ικανότητες σε αφάνταστο βαθμό. Αυτό, όμως, σημαίνει ότι **«απομακρύνεται» από φύση του!**

Ταυτόχρονα, κάθε τι καινούργιο που αναπτύσσει με τη συνεχή γονιμότητα της σκέψης του αναδύονται ένα πλήθος νέων προβλημάτων και εμποδίων. Φωτίζει με τη **γνωστική δεινότητα νέους χώρους,** αλλά αντίστοιχα προκύπτουν νέοι ορίζοντες εξερεύνησης, αλλά και προκαλούνται νέα ερωτηματικά! Οι τεράστιοι χώροι ενδιαφερόντων, που καλλιέργησε του έδωσαν μεγάλη σοδειά σε γνώσεις, σε συναισθήματα και σχέσεις με άλλους ανθρώπους. Τώρα επικοινωνεί και παίρνει πληροφορίες αστραπιαία από το πιο απόμακρο σημείο της Γης. Παράγει μεγέθη ασύλληπτα με τις φυσικές του ικανότητες. Τώρα μετράει τις αποστάσεις με ταχύτητες φωτός. Τις μικρές διαστάσεις με εκθετικά κλάσματα χιλιοστών του εκατοστού. Αλλά, έφτασε σε σημείο που ξεπέρασε τη **χωρητικότητα** του πεπερασμένου εγκεφάλου του. Πλέον στηρίζεται στις χωρητικότητες των «συσκευών», που εκείνος ο άνθρωπος εφύρε!

Έφθασε σε σημείο να στηρίζεται στα όργανα που αυτός κατασκεύασε για βελτιώσει τις δυνατότητες του. Αν αυτά, όμως, δεν λειτουργήσουν βρίσκεται **στο «χάος» του απείρου,** που εκείνος προκάλεσε με **την πνευματική του ανάπτυξη.** Και τότε τον καταλαμβάνει πάλι το δέος του αγνώστου και μάλιστα πιο έντονο, γιατί είναι αίολος στο άπειρο των «αγνώστων» γνώσεων.

Οι γνώσεις που απόκτησε είναι τόσο πολλές και απαιτείται **εξειδίκευση απείρως πιο μεγάλη για να καλυφθούν.** Έτσι προκύπτει η αδήριτη ανάγκη **για συνεργασία** με άλλους **πιο ειδικούς**

συνανθρώπους του. Ανέπτυξε **κοινωνίες** για να πετύχει αποτελέσματα που δεν μπορούσε μόνος του. Οι κοινωνίες αυτές έγιναν Πόλεις και τώρα Μεγαλοπόλεις. Οι οικογένειες έγιναν φυλές. Οι φυλές έθνη. Τα έθνη Κράτη τα κράτη Συμμαχίες και Συνομοσπονδίες και τελικά ολόκληρη η Γη έγινε ένα «Χωριό»!

Παλαιότερα ο εχθρός ήταν πιο ευδιάκριτος. Ήταν ο γείτονας ή οι κάτοικοι του διπλανού χωριού ή του έθνους που συνόρευε με το δικό μας. Μια συσπείρωση έπρεπε να γίνει μεταξύ των μελών ενός τέτοιου συνόλου, γιατί μόνον τότε θα ήταν δυνατή η αντιμετώπιση **εξωτερικών κινδύνων.** Ταυτόχρονα, όμως υπάρχουν και αναπτύσσονται συνεχώς **εσωτερικές δυνάμεις,** που προκύπτουν από πολλές εγγενείς αιτίες. Οι δυνάμεις αυτές άλλοτε γίνονται οι πυρήνες για απόκτηση μεγαλύτερης ισχύος, αλλά συνήθως γίνονται αιτίες για **διάσπαση!** Γενικά οι **εξωτερικοί κίνδυνοι** συσπειρώνουν και προσανατολίζουν το ενδιαφέρον των μελών προς το σύνολο, ενώ οι **εσωτερικές διαφορές** δρουν με διασπαστικό **τρόπο** σε βάρος των δεσμών συνοχής της κοινωνίας.

Αυτή, όμως, είναι μια πολύ **απλοποιημένη θεώρηση** των πραγμάτων. Σημαίνει ότι όταν υπάρχει εμφανής εξωτερικός κίνδυνος αναγνωρίζεται και η ανάγκη συσπείρωσης σε ένα σύνολο. Αντίθετα μόλις εκλείψουν οι εξωτερικές πιέσεις τότε προκαλείται μια χαλάρωση της συνοχής της Κοινωνίας, άρα κυριαρχεί περισσότερο το **ατομικό ενδιαφέρον.**

Φυσικά η συσπείρωση δεν είναι μια απλή κατάσταση, αλλά μπορεί να αποδοθεί και σε παράγοντες εσωτερικούς. Πολλές φορές στην Ιστορία του ανθρώπου παρατηρείται το φαινόμενο συσπείρωσης γύρω από έναν προικισμένο και τολμηρό **ηγέτη.** Μια ιδιάζουσα περίπτωση που μπορούμε να πούμε ότι θα έχει μεγάλη διάρκεια, πέραν από τα βιολογικά όρια του ηγέτη, που δημιουργεί τη συσπείρωση. Προέκυψε και η **ανάγκη ύπαρξης θεσμών που να εξασφαλίζουν διαρκέστερη συσπείρωση.** Προέκυψε επίσης και η κληρονομική **διαδοχή,** ενίοτε η **εξουσία απέρρευε από μεταφυσικές ανώτερες δυνάμεις** και ως αντιπρόσωποι- εντολοδόχοι ηγέτες θρησκευτικοί είτε εθνικοί ενεργούσαν.

Με την ανάπτυξη, όμως, της **ανθρώπινης προσωπικότητας** και μέσα στο εξαιρετικό στο εξαιρετικό κλίμα της Αρχαίας Αθήνας αναπτύχθηκε η ιδέα της **δημοκρατικής** έννοιας στην Κοινωνία. Αυτή η καταπληκτική σε σύλληψη ιδέα της Κοινωνίας, η οποία να στηρίζεται σε **εξουσία που θα ανήκει στο σύνολο** των μελών της **μεταλαμπαδεύθηκε** στην καλούμενη σήμερα Δύση και από εκεί **σε ολόκληρη την Γη!** Μετά από επανειλημμένες μεταλλαγές προσαρμογές και ανανεώσεις, ύστερα από πολλαπλές επιτυχίες και αποτυχίες η έννοια της δημοκρατίας έλαβε ποικιλότητες εφαρμογές σε όλα τα πλάτη και μήκη της Γης. **Η τελική μορφή Δημοκρατίας δεν έχει ακόμη βρεθεί** και όπως φαίνεται θα απαιτηθεί πολύς χρόνος ακόμη! Και πάντοτε με το κρίσιμο ερωτηματικό **να υπερίπταται της πραγματικότητας.** Κάτι παρόμοιο με εκείνη την ιδεολογία, που ο **Θεός κάθε Λαού οδηγεί στην επικράτηση του επί της Γης!** Με τη διαφορά μόνον ότι τώρα το ρόλο του Θεού τον παίζει ο εκάστοτε Λαός.

Πως, όμως, ο «λαός» **λαμβάνει σάρκα και οστά!** Ποιες είναι οι **Δυνάμεις συνοχής;** Ποιοι θεσμοί και αρχές εξασφαλίζουν ένα ελάχιστο **συνεκτικό κοινωνικό ιστό!** Ποιο είναι το μέγεθος και ο όγκος ενός συνόλου που μπορεί να δώσει την έκφραση μιας οντότητας; Είναι δυνατόν μια και μόνη δύναμη συνοχής να διατηρηθεί για πολύ χρόνο, ως παράγοντας γενεσιουργός ενός συνόλου; **Ο χαρακτήρας τού συνεχώς εξελισσόμενου ανθρώπου παίζει σπουδαίο ρόλο;** Σήμερα που τα συστήματα στη Δύση γίνονται όλο και περισσότερο **ανθρωποκεντρικά** ποια ξεχωριστά προβλήματα ανακύπτουν και πως αντιμετωπίζονται; Αν αντιμετωπίζονται! Πως αντιμετωπίζεται η φυσιολογική τάση του ανθρώπου να επιθυμεί **το μέγιστο όφελος με την μικρότερη προσπάθεια!**

Η σύνθεση **«ισορροπίας» του εξαναγκασμού** που υφίσταται στη Φύση διαφέρει σημαντικά από τη **δυναμική «ισορροπία» που δημιουργείται σε μια Κοινωνία ανθρώπων.** Ο άνθρωπος μετέχει στη Φύση όχι απλά, όπως όλα τα λοιπά όντα και πράγματα, που υποκύπτουν σε μια υπέρτατη **Ανάγκη,** που επιβάλλει η φυσική τάξη πραγμάτων. Επί πλέον ο άνθρωπος, με την **κριτική του δύναμη και τη βούλησή του προκαλεί** μια νέα εξίσου ισχυρή, αν όχι ισχυρότερη, συνιστώσα που ενεργοποιείται από την **υπέρτατη ανάγκη του ανθρώπου για ελευθερία.** Άρα για μια ανθρώπινη κοινωνική «ευταξία» σημαντικότερη συνιστώσα είναι οι **πράξεις του Ανθρώπου,** ως μέλος της. Κοντολογίς, η **φυσική ανάγκη γίνεται πιο πολύπλοκη στην περίπτωση της ανθρώπινης Κοινωνίας.**

Αυτό σημαίνει ότι παρά το ότι η ιστορική διαδρομή του ανθρώπου είναι γεμάτη από **συσπειρώσεις ανθρώπων με απόλυτο εξαναγκασμό**, που εκφράζεται από μια ύψιστη ανάγκη, είτε μεταφυσικού χαρακτήρα είτε απειλής εξωτερικής για το σύνολο, **εντούτοις μια τέτοια ανθρώπινη τάξη δεν είναι διαρκής και ούτε φυσικά μακροχρόνια**. Αποτέλεσμα αυτής της αστάθειας είναι και οι εναλλασσόμενες φάσεις της παγκόσμιας Ιστορίας. Δυνάμεις κατακτούν την εξουσία και δημιουργούν Αυτοκρατορίες σε μεγέθη που φαίνεται ότι είναι πλανητικού χαρακτήρα. [Αθήνα, Μέγας Αλέξανδρος, Ρώμη, μέχρι Μεγάλη Βρετανία κα ΗΠΑ]. Σήμερα μιλάμε για μια παγκόσμια ισορροπία, πέντε τουλάχιστον Υπερδυνάμεων και το μέλλον είναι όπως πάντοτε ασαφές.

Στο εσωτερικό, όμως, αυτών των Δυνάμεων ποιες είναι οι δυνάμεις συνοχής; Το ίδιο φυσικά ερωτηματικό ισχύει και για τους σχετικά μεγάλους, αλλά και τους μικρούς μέχρι και τους ολίγιστους «παίχτες» της παγκόσμιας σκηνής. Δηλαδή, ποιες δυνάμεις μπορούν να συνεισφέρουν, ώστε η κάθε **κοινωνική οντότητα** [κράτος, έθνος, ομοσπονδία κλπ] να συνιστά και μια υπολογίσιμη δύναμη και συνιστώσα της **Παγκόσμιας ισορροπίας**.

Εδώ πάλι καταλήγουμε στην ατομική σύνθεση των «μορίων» της Κοινωνίας, δηλαδή των ατόμων και των βασικών οργανισμών που εκείνα συγκροτούν [**οικογένεια, συστήματα, κόμματα, έθνη κοκ**]. **Βασική αρχή**: οποιοδήποτε στοιχείο εξετάζουμε το θεωρούμε, ως **κάποιο μέρος** ενός πιο πολύπλοκου οργανισμού, ενώ το ίδιο το στοιχείο που εξετάζεται αποτελείται από πολλά υποσύνολα τα οποία **δεν συνεργάζονται** συνήθως **αρμονικά**, ώστε να αποδίδουν το μέγιστο δυνατό.

Ειδικότερα στη δική μας περίπτωση που θα μελετήσουμε τη θέση του ατόμου-προσώπου στο πλαίσιο μιας οργανωμένης Κοινωνίας έχουμε τα παρακάτω στοιχεία: **το άτομο-πρόσωπο συνιστά το κύτταρο μιας Κοινωνίας**. Η Κοινωνία αποτελείται από ένα σύνολο **ατόμων**, αλλά και **σχέσεων** μεταξύ τους, όπως και με **μηχανισμούς, συστήματα**, τα οποία συνεργάζονται μεταξύ τους και επηρεάζουν την όλη λειτουργία της Κοινωνίας, ως σύνολο.

Ταυτόχρονα το **άτομο** είναι ένας **πολύπλοκος «μηχανισμός»**, που αποτελείται από άπειρο αριθμό τέλειων οργάνων, τα οποία πρέπει να **λειτουργούν εύρυθμα**, ώστε το άτομο να αποκτήσει την **ανθρώπινη υπόσταση**. Μάλιστα, όταν μιλάμε για ανθρώπινη οντότητα δεν μιλάμε για έναν υλικό οργανισμό, αλλά για μια οντότητα που κυρίως χαρακτηρίζεται από την **πνευματική του ικανότητα**, δηλαδή τη **νόηση, τα συναισθήματα, τη βούληση** και όλον εκείνο τον εσωτερικό του κόσμο που του προσδίδει την **ανθρωπότητα**.

Όπως, είναι απόλυτα λογικό θα πρέπει τα άτομα να έχουν εκείνα τα χαρακτηριστικά, που αφενός θα είναι αποτέλεσμα της **ορθής λειτουργίας** του προσωπικού τους **είναι**, αλλά ταυτόχρονα να **προσαρμόζονται κατάλληλα**, ώστε και η Κοινωνία που συγκροτούν τα άτομα **έχει εύρυθμη λειτουργία**. Όταν ο ανθρώπινος οργανισμός είναι υγιής και λειτουργεί σωστά τότε και η **Κοινωνία είναι υγιής**. Τότε τα μέλη της **συνεργάζονται ομαλά**, οπότε παράγεται και το **καλύτερο αποτέλεσμα**. Εξυπακούεται ότι η ατομική υγεία διακρίνεται σε **σωματική**, αλλά και **πνευματική – ψυχική**. Όταν τα άτομα **δεν έχουν την πρόεπουσα υγεία** τότε, οπωσδήποτε, **δεν έχει ούτε ορθή αντίληψη της πραγματικότητας**, ούτε ο **συναισθηματικός εσωτερικός κόσμος** τους είναι η **πρόεπουσα πηγή ενέργειας**, αλλά και η **βούλησή τους δεν θα είναι στην ορθή κατεύθυνση του αγαθού**.

Κατά τρόπο αντίστοιχο και η **υγιής Κοινωνία** απαιτεί **ορθολογικές σχέσεις** των μελών της και των θεσμών της για μια **εύρυθμη λειτουργία**. Μόνον τότε μιλάμε για «υγιή» Κοινωνία με **αποτελέσματα αντίστοιχα θετικά**.

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να τονίσουμε ότι συμεριζόμαστε την **άποψη** που θεωρεί την «ολιστική» **αντίληψη στη λειτουργία των οργανισμών**. Τη βασική άποψη ότι για να υπάρξει το **επιθυμητό αποτέλεσμα** απαιτείται να **συνεξετάσουμε την λειτουργία** του οργανισμού, ως **όλο**.

Κοντολογίς, με την **ανάλυση** και **μόνον** δεν είναι δυνατόν να βρούμε το **επιθυμητό αποτέλεσμα**, αλλά **απαιτείται η συν-λειτουργία των μερών** με το σύνολο. Αυτή η «ολιστική θεωρία» χρησιμοποιείται ευρύτατα τις τελευταίες δεκαετίες κυρίως στη **θεραπευτική ιατρική (gestalt)**.

Αντίστοιχη άποψη, για την «**αθροιστική θεωρία**» είχε διατυπώσει και ο Αριστοτέλης. **Συνέχεια στο επόμενο ΜΕΡΟΣ Β΄**.

Δημήτρης Μπάκας
15 Φεβ 2024